



## Dünya’da ve Türkiye’de Yolsuzluk Algısı

Tarık İLİMAN<sup>1</sup>, Recep TEKELİ<sup>2</sup>



### ÖZET

Yolsuzluk sorunu günümüzde toplumun hayati organlarının işleyişini tahrip eden ve toplumun kültürünü, politikasını, ekonomik çatısını yok eden bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. En basit ifadeyle “kamu gücünün özel çıkar amacıyla kötüye kullanılması” olarak tanımlanan yolsuzluk sorunu ülkelerin çözmesi gereken problemlerin başında yer almaktadır. Uluslararası Şeffaflık Örgütünün en son yayımlanmış olduğu veriler ışığında yolsuzluk faaliyetlerinin özellikle az gelişmiş ve gelişmemiş ülkelerde çok sık görülmesine karşın, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde de varlığına rastlanmaktadır. Bununla birlikte yolsuzluğun tam ve kesin bir tanımını yapmak oldukça zor olmasına karşın genel olarak kamu gücünün kişisel menfaat elde etmek amacıyla kötüye kullanılması olarak tanımlanmaktadır.

Bu çalışmada; 2002-2006, 2007-2010 ve 2011-2014 dönemleri arasında milletvekili genel seçimlerinde üç dönem üst üste oylarını artırarak sırasıyla % 34,28, % 46,66 ve % 49,83 oy toplayarak tek başına iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi’nin görevde bulunduğu dönemler itibarıyla Türkiye’nin yolsuzluk algısı endeksi puanlarının nasıl bir değişim izlediği incelenmektedir. Bu inceleme sonucunda Adalet ve Kalkınma Partisinin (AK Parti) iktidar olduğu dönemlerde yolsuzluk faaliyetlerinin AK Partinin almış olduğu oy oranlarına paralel olarak azalmış olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

**Anahtar Sözcükler:** Yolsuzluk, Yolsuzluk Algısı Endeksi, Türkiye’de Yolsuzluk Algısı

## The Perception of Corruption in Turkey and The World

### ABSTRACT

The concept of corruption is a problem that devastates the running vital determinants of a society and terminates a society’s culture, politics and economic structure. Corruption which means simply misuse of public power in attempt to gain private gain is a very big problem to get through for all countries. According to International Transparency Organization’ datas though the corruption activities have been observed excessively in less-developed and undeveloped countries, such of these activities have also been seen in developed countries. However, although it is very difficult to explain a certain and strong definition of corruption, the consensus is that corruption activities are not taken place in publicly.

In this study, we have examined the change in Turkey’s corruption perception index in the period of 2002-2006, 2007-2010 and 2011-2014 which the Justice and Development Party has increased it’s votes three times in a row respectively %34,28, %46,66, %49,83 and became ruling party. The result of the study is in the years of The Justife and Development Party’s ruling period the corruptive activities has decreased directly proportional to the voting rates that The Justice and Development Party has taken.

**Keywords:** Corruption, Corruption Perception Index, CPI in Turkey

1 Arş. Gör., Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İİBF Maliye Bölümü  
2 Prof. Dr. Adnan Menderes Üniversitesi Aydın İktisat Fakültesi

## 1. Giriş

Yolsuzluk yeni bir olgu değildir. İki yüzyıl önce Hindistan Kralı ve Başbakanı Kautilya tartışılan kitabı “Arthashastra” yı kaleme almıştır. Yedi yüzyıl önce Dante, yolsuzluk faaliyetleri için ortaçağ nefretini cehennem en aşağı katmanında rüşvetçilerin yer alacağını vurgulayarak yansıtmıştır. Shakespeare bazı oyunlarında yolsuzluğa önemli bir rol vermiştir. Amerikan Anayasası, “yolsuzluğu” Amerikan Başkanını görevini kötüye kullanmakla suçlayabileceği iki suçtan birisi haline getirmiştir (Tanzi, 1998: 4).

Özellikle 1990’lı yıllarda, yolsuzluk olarak adlandırılan olgu son derece dikkat çekmektedir. Gelişmiş ve gelişmekte olan büyük veya küçük, piyasa odaklı veya farklı ülkelerde yolsuzluk suçlamaları yüzünden hükümetler düşmekte, önde gelen liderler resmi makamlarını kaybetmekte ve tüm politik sınıflar yer değiştirmektedir (Tanzi, 1998: 4).

Yolsuzluğun olumsuz etkileri sadece siyasi sonuçlar (hükümet düşmesi, liderlerin resmi makamını kaybetmesi vs.) yaratmamakta ayrıca devlet memurlarının yolsuzluk faaliyetlerince sebepsiz zenginleşmesi kaynak dağılımında bozulmalara da sebebiyet vermektedir. Ayrıca yolsuzluk faaliyetleri ile devlet memurları kamu maliyetinin düşük kısmına katlanarak kamusal çıkarın büyük kısmından istifade etmekte ve özel bir birey gibi zenginleşmektedir (Amundsen, 1999:1). Dolayısıyla yolsuzluktan elde edilen faydaların genellikle birbiri ile daha iyi iletişime sahip olan yüksek gelir grupları arasında pay edilmesi ise gelir dağılımını olumsuz yönde etkilemektedir (Tanzi, 1995: 171). Sermaye yoğun projelerde daha yüksek yatırımları ve emek yoğun projelerde daha düşük yatırımları teşvik ederek yolsuzlukların yapılması yoksulluğu da artırmaktadır (United Nations Development Programme, 1997: 101). Yatırım stratejilerinde yer alan bu gibi önyargılar yoksul insanları gelir elde etmekten mahrum bırakmaktadır (Gupta, Davoodi, Alonso, 1998: 5).

Yolsuzluk ayrıca ülke içerisindeki demokratik kurumlara olan güveni de yıpratarak politik görevlerde bulunan siyasi liderlerin hesap verilebilirliklerini zayıflatmaktadır. Bunun daha da ötesinde, yolsuzluk faaliyetleri organize suç gruplarına uyuşturucu ticareti gibi büyük suçları işlemesine de olanak tanımaktadır (European Union, 2014: 2).

Yolsuzluk dünyanın her bölgesinde görülmektedir ancak daha çok fakir ülkelerde kendini göstermektedir. Sahra-Altı Afrika ülkeleri ve Latin Amerika ülkelerinde yolsuzluğun boyutlarının çok daha fazla olduğu görülmektedir (Amundsen, 1999:1).

Yolsuzlukla mücadele politikası belli bir maliyet gerektirmektedir. Yolsuzlukla mücadelede başarılı olmak için sadece belli bir maliyete katlanmak tek başına yeterli olmamakla birlikte yasal yollarla da bazı reformların oluşturularak önlem alınması gereken ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yolsuzlukla mücadelede kesin siyasal reformlar yapılmadığı takdirde, yolsuzluğun yine büyük bir problem olarak devam edeceği bilinmektedir (Tanzi, 1998: 1).

Bu çalışmada yolsuzluk kavramı üç bölüm olarak ele alınmaktadır. Birinci bölümde yolsuzluk kavramı detaylı olarak açıklanarak yolsuzluğun farklı tanımlamaları ele alınmaktadır. Ayrıca farklı yolsuzluk çeşitleri, yolsuzluğa sebep olan etmenler, yolsuzluğu artıran dolaylı ve dolaysız etkiler de tartışılmaktadır.

İkinci bölümde ise yolsuzluk kavramının farklı ölçüm metotları (yolsuzluk algısı endeksi, global yoksulluk barometresi ve yolsuzluk kontrolü) ele alınarak Uluslararası Şeffaflık Örgütü’nün son yayımlanmış olduğu istatistiki veriler ışığında yolsuzluk faaliyetlerinin ülkeler arasında ne derece gerçekleştiği değerlendirilmektedir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise; yolsuzluk ve yolsuzluğun belirleyenleri ile ilgili yapılmış olan ampirik çalışmalarda elde edilen sonuçlar ve 2015 seçimleri hariç olmak üzere Türkiye’de üç dönem üst üste oylarını artırarak iktidar olan partinin (Adalet ve Kalkınma Partisi) oy oranları ile aynı dönemler arasında Türkiye’de yolsuzluk algısının ne derecede değiştiği araştırılmaktadır.

## 2. Yolsuzluk Kavramı

Yolsuzluk; toplumun hayati organlarının işleyişini tahrip eden ve toplumun kültürünü, politikasını, ekonomik çatısını yok eden bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Transparency International (Uluslararası Şeffaflık Örgütü) yolsuzluğu çağdaş dünyanın üzerinden gelmesi gereken en önemli problemlerden biri olarak değerlendirmiş ve yolsuzluğun iyi giden hükümetleri düşürebildiğini, öncelikli olarak kamu politikalarını bozduğunu, kaynakların yanlış tahsisine yol açtığını, özel sektöre zarar verdiğini ve yoksul insanlar üzerinde büyük hasarlar meydana getirdiğini belirtmektedir (Amundsen, 1999: 1).

Yolsuzluk farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Yolsuzluk ile ilgili gerçekleştirilen konferans ve toplantılarda tartışmalarının odak noktasını yolsuzluğun net bir tanımının ortaya çıkarılması oluşturmaktadır. Literatüde net bir yolsuzluk tanımının yapılamamış olmasına rağmen, yolsuzluğun gözlemlendiği zaman tanımının yapılması genellikle zor olmamaktadır. Her zaman olmasa da birçok durumda, farklı gözlemciler istisnai davranışların yolsuzluk anlamına gelip gelmeyeceği üzerinde fikir birliğine varmışlardır. Farklı gözlemcilerin yolsuzluk kavramı üzerinde uzlaşmış olduğu fikir ise; davranışların direkt olarak gözlemlenmesinin zor olmasına rağmen, yolsuzluk faaliyetlerinin gün ışığında gerçekleştirilmediğidir (Tanzi, 1998: 8).

“*Yolsuzluk*” kavramı yaygın olarak farklı kaynaklarda farklı şekillerde kullanılmaktadır. Yolsuzluk kelimesini sadece ekonomik bağlamda kullanmaya kalksak bile, diğer ilintili olduğu kaynaklardan ayırmak oldukça güçtür. Bunlardan biri politik bağlamdır. Yolsuzluk kelimesinden ekonomik bağlamda söz ederken politik bağlamdan uzaklaşarak ifade etmek mümkün olmamaktadır (Bardhan, 1997: 1320-1321).

Yolsuzluk en popüler ve basit tanımıyla “kamu gücünün özel çıkar için kötüye kullanılması” olarak ifade edilmektedir. Bu tanımlama Dünya Bankasının kullanmış olduğu tanımlamadır. Bu tanımdan hareketle yolsuzluğun özel sektörde var olmayacağı sonucuna ulaşılmamalıdır. Özellikle büyük özel girişimlerde, yolsuzluk olgusu kendini göstermektedir. Buna ek olarak, yolsuzluk devletin düzenlemiş olduğu özel sektör faaliyetlerinde de görülmektedir. Kamu gücünün kötüye kullanılması sadece bir özel kişinin yararı anlamına gelmemekle birlikte burada kastedilen menfaat herhangi bir partinin, sınıfın, ailenin çıkarları olabilmektedir (Tanzi, 1998: 8-9).

Yolsuzlukla mücadele amaçlı kurulan Kore Bağımsız Komisyonunun yolsuzluk tanımlaması “herhangi bir kamu dairesinin pozisyonunun kötüye kullanılması veya bireyin kendi çıkarları doğrultusunda ya da üçüncü bir partinin çıkarları doğrultusunda hareket ederek kendi otoritesini ve saygınlığını yitirerek rant peşinde koşması” olarak ifade etmektedir. (OECD, 2008: 23).

Yolsuzluk tanımı üzerinde kesin olarak uzlaşmış bir kanı olmamasına rağmen, yolsuzluk kavramının “kamu otoritesi gücünün kişisel çıkar elde etmek amacıyla kullanılması yönünde oyunun kurallarına karşı gelmek” anlamı ifade ettiği üzerinde fikir birliği bulunmaktadır. Ancak belli başlı yasadışı suçlar yolsuzluk olarak ifade edilmemektedir. Dolandırıcılık, kara paranın aklanması, uyuşturucu ticareti, karaborsa faaliyetleri kamu gücünün kullanılması ile ilgili suçlar olmadıkları gerekçesiyle yolsuzluk faaliyetleri olarak sayılmamaktadırlar. Ancak

bu türden faaliyetleri gerçekleştiren kişiler politik aktörlerden oluşuyorsa, bu tür faaliyetler yolsuzluk olarak adlandırılabilir (Jain, 2001: 73).

Son zamanlarda yolsuzluk üzerine olan ilgilerin uluslararası düzeyde de arttığı görülmektedir. 1998 yılından 2011 yılına kadar 38 ülke OECD Anti-Rüşvet Anlaşmasını onaylamıştır. 2005 yılının sonunda yolsuzluğa karşı Birleşmiş Milletler en kapsamlı yolsuzluk anlaşmasını yürürlüğe koymuştur. 2007 yılında ise Dünya Bankası yönetim ve yolsuzluk üzerine güçlendirilmiş Dünya Bankası Grubu sözleşmesini yayımlamıştır (Olken ve Pande, 2011: 2).

Toplum içinde yolsuzluk faaliyetlerinin kamu gücünü elinde bulunduran birey/bireyler ya da politikacılar tarafından gerçekleştirildiği algısı olması ve bu algının kırılmaması toplumun hükümetlere olan bakış açısını değiştirebilmekte ve toplum bilincinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır.

### 2.1 Yolsuzluk Çeşitleri

Yolsuzluk faaliyetleri bakımından kamu otoritesi içinde kamu gücünü kullanan birey/bireyler tarafından farklı şekillerde gerçekleştirilmektedir. Kamu otoritesinde birey/bireylerin yolsuzluk faaliyetleri daha çok rüşvet alma şeklinde görülmesine karşın bu faaliyetler sadece rüşvet vermek/almaktan ibaret değildir.

Örneğin, bir kamu çalışanı sürekli hasta olduğunu öne sürerek tatile çıkmaktadır. Böylelikle kendi pozisyonunu kişiler yararı için kullanmakta ancak yolsuzluk faaliyetini gerçekleştirilmesine rağmen rüşvet ödememektedir. Bir ülkenin seçilmiş olan lideri, gerek olmadığı halde kendi ikamet ettiği küçük vilayetine havaalanı inşası kurması da rüşvet ödemesi olmadan gerçekleştirilen yolsuzluk faaliyetine örnek olarak gösterilmektedir (Tanzi, 1998: 9).

Yolsuzluk faaliyetleri farklı kategorilerde sınıflandırılabilir ve farklı şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Bunlar;

- Bürokrasiden kaynaklanan bürokratik yolsuzluk ve politik liderlikten kaynaklanan politik yolsuzluk;
- Maliyet düşürme (rüşvet veren için) ya da yarar artırma;
- Rüşvetçiliğe başlayan veya rüşvet almaya başlayan;
- Zorla rüşvete bulaşma veya işbirliğine dayalı rüşvet;
- Merkezi veya yerel;
- Tahmin edilebilir veya keyfi;
- Para kullanılarak yapılan yolsuzluk veya para kullanılmadan yapılan yolsuzluk (Tanzi, 1998: 9).

Üzerinde uzlaşmış geniş kapsamlı ve uluslararası boyutta literatürde geçerliliği olan tek bir yolsuzluk tanımı bulunmamaktadır. Ancak farklı yolsuzluk tanımlamaları yapılmaktadır. Bunlar “büyük yolsuzluk”, “cüzi yolsuzluk”, “aktif yolsuzluk”, “pasif yolsuzluk”, “idari yolsuzluk” ve “politik yolsuzluk” olarak farklı şekillerde yer almaktadır.

- Büyük Yolsuzluk: Ulusal devletin en yüksek seviyelerine kadar yayılan ekonomik istikrarda, hukuk kurallarının uygulanmasında ve iyi yönetimde mahremiyet ve güven zedelenmesine yol açan yolsuzluk olarak ifade edilmektedir.

- Cüzi Yolsuzluk: Küçük miktarda paranın mevzu olduğu yolsuzluk türleri olarak ifade edilmektedir.
- Aktif Yolsuzluk: Rüşvet teklif edilmesi veya para teklif edilmesi yoluyla gerçekleştirilen yolsuzluk türü olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Pasif Yolsuzluk: Teklif edilen rüşvetin veya belli bir miktar paranın kabul edilmesi yoluyla gerçekleşmiş olan yolsuzluk türü olarak adlandırılmaktadır (UN, 2004: 10-11).

Yolsuzluğun farklı türlerinden olan “*idari yolsuzluk*” ve “*politik yolsuzluk*” arasındaki farkın da iyi bilinmesi gerekmektedir. Bunlar;

- İdari Yolsuzluk: Belirlenen politikaların uygulanmasını değiştiren yolsuzluklar olarak ifade edilmektedir. Örnek vermek gerekirse lisans alabilecek yeterlilikte olmayan birine lisans çıkarılması.
- Politik Yolsuzluk: Hukuk kurallarının formülasyonunu, devletin düzenlemelerini ve politikalarını etkileyen yolsuzluklar olarak ifade edilmektedir. Tüm lisansların iptali ve imtiyaz kazanmak amacıyla petrol tekelini idare etmek politik yolsuzluk örneklerindedir (WB, 1999: 6).
- Yolsuzluğun kapsam olarak çok geniş olması tek bir yolsuzluk tanımının yapılamamasına ve bir çok yolsuzluk çeşidinin türemesine sebep olduğu görülmektedir.

## 2.2 Yolsuzluk Nedenleri

Yolsuzluğa sebep olan faktörlere bakacak olduğumuzda bunlar halk tarafından gerçekleştirilen yolsuzluk faaliyetleri ve kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen yolsuzluk faaliyetleridir. Bu türden gerçekleştirilen yolsuzluk faaliyetleri yolsuzluğu artıran doğrudan faktörler ve dolaylı faktörler olarak ta bilinmektedir. Yolsuzluğa sebep olan faktörler arasında halka yolsuzluğu cazip gösteren doğrudan etkilerin en önemlileri (1) regülasyonlar ve yetkilendirme; (2) vergi sisteminin belirgin özellikleri; (3) belli harcama kararları; ve (4) piyasa fiyatlarının altında gerçekleştirilen mal ve hizmet sunumları olarak sıralanmaktadır. Kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen ve dolaylı olarak yolsuzluğu artıran sebepler ise (1) bürokratik adetler; (2) kamu sektörü maaş seviyesi; (3) para cezası sistemi; (4) kurumsal kontroller; (5) kural, kanun ve prosedürlerin şeffaflığı; ve (6) başkanlık tarafından belirlenen örnekler oluşturmaktadır (Tanzi, 1998: 3).

Literatürde yer alan birçok çalışma, yolsuzluk ile ilgili olarak yapılan ampirik çalışmalarını belli bir intizama koymak amacıyla yolsuzluk ile yolsuzluğun ekonomik ve ekonomik olmayan belirleyicileri etrafında gerçekleştirilmektedir. Ancak, yine de yolsuzluğun sebeplerini tam anlamıyla ele alan ve üzerinde fikir birliğine ulaşılmış bir çalışma mevcut değildir (Alt ve Lassen, 2003: 341). Aynı zamanda, çok sayıda farklı açıklayıcı değişkeni kapsayan birçok regresyon modeli yolsuzluğu ve yolsuzluğun gerçek belirleyicilerini ortaya koymada belirleyici rol oynamaktadırlar (Seldadyo ve Haan, 2006: 14). Yolsuzluğun belirleyicileri ile ilgili olarak gerçekleştirilen ampirik çalışmalarda herhangi bir model tanımlanmasında yer alan bir değişken anlamlı görünebilir ancak, anlamlı olan bu değişkenin başka değişkenlerle birleşmesi onun anlamını kaybetmesine neden olabilmektedir. Diğer bir ifade ile, yolsuzluğun belirleyicilerine ilişkin ortaya atılan ve tahmin edilen varsayımlar durumsaldır ve gerçekleştirilen ampirik çalışma bulgularının sağlamlığı da sorulara açıktır (Seldadyo ve Haan, 2006: 14).

Yolsuzluğun belirleyeni bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla dört farklı kategoride sınıflandırılabilir. Bunlar; a) iktisadi belirleyenler, b) politik belirleyenler, c) adli ve bürokratik belirleyenler, d) dini ve kültürel belirleyenlerdir.

### 2.2.1. İktisadi Belirleyenler

Yolsuzluğun ekonomik belirleyenleri birçok farklı iktisadi değişkenlerden meydana gelmektedir. Bunlar; gelir veya ekonomi politikaları ve bunlara ilave olarak ekonomik kurumlar olarak gösterilebilmektedir. Yolsuzluğu tanımlamada en çok kullanılan ekonomik değişken “gelir” olarak karşımıza çıkmaktadır. Damania, Per ve Muthukumara (2004); Persson, Guido ve Trebbi (2003); geliri yolsuzluğun tanımlanmasında önemli bir değişken olarak kullanmışlar ve gelir ile yolsuzluk arasında negatif bir ilişki olduğunu tespit etmişlerdir. Diğer bir ifade ile gelir arttıkça yolsuzluğun azaldığına işaret etmektedirler.

Yolsuzluğu etkileyen bir diğer ekonomik belirleyen ise gelir dağılımıdır. “Çarpık gelir dağılımı gayri meşru kazancı cazip hale getirir” (Paldam, 2000: 8). Paldam bu sözüne atfen Gini katsayısını kullanarak gelirden gerçekleşecek olan bozukluğun yolsuzluğu önemli derecede artıracığını iddia etmektedir.

Yolsuzluğu açıklayan bir diğer ekonomik değişken ise ithalat payı olarak karşımıza çıkmaktadır. Herzfeld ve Weiss (2003); Treisman (2000) bir ekonomide yüksek derecede gerçekleşen ithalatın yolsuzluğu azaltıcı yönde etkiye sahip olacağını vurgulamaktadır.

Yolsuzluk ile ilişkili olan ve yolsuzluğun belirleyicisi olarak karşımıza çıkan bir diğer etmen ise, “Heritage Foundation” tarafından ölçülen ülkelerin ekonomik özgürlükleridir. Bir ülkenin ekonomik özgürlüğü ne kadar fazla ise yolsuzluk faaliyetleri de buna paralel olarak azalmaktadır. Gurgur ve Shah (2005), Paldam (2001) gibi iktisatçılar ülkelerin ekonomik özgürlükleri ile yolsuzluk arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Gurgur ve Shah (2005) yapmış olduğu çalışmada ekonomik özgürlük ile yolsuzluk arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit etmelerine rağmen, Paldam (2001) ise ekonomik özgürlük ile yolsuzluk arasında pozitif ve anlamlı sonuç elde etmiştir. Diğer bir ifade ile, Paldam (2001) bir ülkenin ekonomik özgürlüğünün artmasının o ülkede gerçekleşen yolsuzluk faaliyetlerinin de artacağına işaret ederken, Gurgur ve Shah (2005) ekonomik özgürlüklerin artmış olduğu bir ülkede yolsuzluk faaliyetlerinin azalacağına işaret etmektedirler.

Yaklaşık ve Çetin (2014), ülkelerin gelişmişlik düzeylerini yüksek, orta ve düşük olarak kategorize etmiş ve gelişmişlik seviyesi birbirine yakın olan ülkelerdeki yolsuzluğun belirleyicilerini tahmin etmiştir. 142 ülkeyi kapsayan çalışmada ekonomik özgürlük, demokrasi ve kişi başına düşen milli gelirin yolsuzluklar ile negatif yönlü ilişki içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifade ile ekonomik özgürlük, demokrasi ve kişi başına düşen milli gelirin artması yolsuzlukları azaltmaktadır.

Akçay (2002), 1960-1995 dönemini kapsayan çalışmada 54 gelişmekte olan ülkenin yolsuzluk ile ekonomik büyümeleri arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Çalışmada, Barro (1991) ve Mauro (1995,1997) teorik yaklaşımları kullanılarak yolsuzluk ile ekonomik büyüme arasında negatif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiş ve dolayısıyla yolsuzlukların artması ekonomik büyüme üzerinde negatif bir etki yaratırken, yolsuzlukların azalması ise ekonomik büyümede pozitif bir etki meydana getirmektedir.

Erkal, Akıncı ve Yılmaz (2014), 1995-2012 dönemini kapsayan çalışmada OECD ve AB ülkelerinin yolsuzluk ile iktisadi büyüme arasındaki ilişkisini test etmiştir. “Yolsuzluk-İktisadi büyüme” ilişkisinin Panel Sınır Testi Analizi (PARDL) ile incelendiği çalışmada “yolsuzluk” ve “iktisadi büyüme” değişkenleri arasında eş-bütünleşme ilişkisi tespit edilmiştir. Dolayısıyla, seriler arasındaki uzun ve kısa dönem ilişkileri belirlenerek uzun

dönemde yolsuzluk endeksi değişkenine ait katsayının pozitif ve istatistiki olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karagöz ve Karagöz (2010), 1980-2005 dönemini kapsayan çalışmasında Türkiye’de yolsuzluk, ekonomik büyüme ve kamu harcamaları arasındaki ilişkiyi test etmiştir. Çalışmada Türkiye’deki “yolsuzluk”, “ekonomik büyüme” ve “kamu harcamaları” değişkenleri eş-bütünleşme ve Granger nedensellik testleri ile sınanmıştır. Çalışma sonucunda ise; değişkenler arasında uzun dönemli anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. Sırasıyla, regresyon tahmini sonucunda ekonomik büyümenin kişi başına yolsuzluk miktarını artırdığı sonucuna ulaşılrken, kamu harcamaları ile yolsuzluk arasında ise herhangi bir nedensellik tespit edilmemiştir. Granger nedensellik testi sonucuna göre ise ekonomik büyümeden yolsuzluğa doğru bir nedensellik ilişkisi ortaya konmuştur.

Gerni, Emsen, Özdemir ve Buzdağlı (2012), 2002-2010 dönemini kapsayan geçiş ekonomileri olarak adlandırılan ve 23 ülke için yapılan çalışmada yolsuzluğun ekonomik büyüme ile olan ilişkisi panel veri ve regresyon analizleri ile incelenmiştir. Çalışma sonucunda yolsuzluk algısı endeksi ile ekonomik büyüme arasında çift yönlü nedensellik ilişkisine ulaşılrken, nedensel ilişkinin daha çok yolsuzluk algısı endeksinden ekonomik büyümeye doğru olduğu tespit edilmiştir.

Ata ve Arvas (2011), 2004-2007 döneminde 25 Avrupa ülkesini kapsayan çalışmasında yolsuzluk ile gelir dağılımı, ekonomik özgürlük, enflasyon, ekonomik büyüme ve ekonomik kalkınma gibi faktörler arasındaki ilişkiyi yatay kesit analizi ile test etmiştir. Çalışmada ekonomik kalkınma, enflasyon, ekonomik özgürlük ve gelir dağılımı gibi değişkenlerin yolsuzluk ile istatistiksel olarak anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda gayri safi yurtiçi hasıladaki artışlar yolsuzluğu azaltmaktadır. Buna karşın, yüksek enflasyon ve çarpık gelir dağılımı yolsuzluğu artırmaktadır. Bununla birlikte, bu çalışmada ekonomik büyüme de yolsuzluk ile istatistiki olarak anlamlı çıkmıştır.

### 2.2.2 Politik Belirleyenler

Yolsuzluğun politik sebepleri üzerine gerçekleştirilen ampirik çalışmaları iki ana gruba ayrılabilir. Bunlar; yolsuzluk üzerine politik-insan hakları etkisi ve yerleşme etkileri olarak kategorize edilebilmektedir (Seldadyo ve Haan, 2006: 20).

Yolsuzluk ile ilgili yapılan ampirik çalışmalarda insan hakları, politik özgürlük, politik haklar, demokrasi rejiminin süresi gibi farklı değişkenler kullanılmasına rağmen, genel görüş demokrasinin yolsuzluğu azalttığı yönünde ifade edilmektedir. Bunların yanında basın özgürlüğünün de yolsuzlukla anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu bilinmektedir. Daha açık bir ifade ile daha fazla basın özgürlüğü, daha az yolsuzluk faaliyeti anlamına gelmektedir (Brunetti ve Weder, 2003: 1821).

Yardımcıoğlu (2013), 6 Türk Cumhuriyetinde 2002-2011 dönemi için demokrasi ve yolsuzluk ilişkisini araştırmıştır. Yolsuzluk ve demokrasi arasındaki ilişkiyi araştırmada pedroni eşbütünleşme testi ile canning ve pedroni panel nedensellik analizini kullanmış ve uzun dönemde demokrasi ile yolsuzluklu değişkenleri arasında demokrasiden yolsuzluğa doğru %10 anlamlılık düzeyinde tek yönlü bir nedensellik ilişkisini ortaya koymuştur. Demokrasi ve yolsuzluk arasında zayıf düzeyde gerçekleşen nedensellik ilişkisinin katsayısı tahmin edildiği gibi negatif olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla yolsuzlukla mücadele etmek isteyen ülkelerin demokratikleşme konusuna daha fazla yönelmesi sonucuna ulaşılmıştır.

Yolsuzluğun politik belirleyenlerinden olan politik özgürlüğün niçin yolsuzluk faaliyetlerini azalttığı sorulması gereken en önemli sorulardan birini oluşturmaktadır. Bu sorunun cevabı ise; politik özgürlüklerin, politik sistem içerisinde denge ve kontrol mekanizmalarına olanak

tanyarak şeffaf bir uygulama imkânı tanınması olarak ifade edilebilir. Politik katılım, politik rekabet ve baş yöneticiler üzerine getirilen kısıtlamalar halkın politikacıları daha iyi izlemesine olanak tanyarak, politikacıları yolsuzluk faaliyetlerine girişmekten uzak tutmaktadır (Kunicova ve Ackerman, 2005: 573). Kunicova ve Ackerman (2005) çalışmasında 94 farklı ülke demokrasisini incelemişler ve özellikle başkanlık sistemine sahip olan ülkelerde politik rant sağlama yolu ile gerçekleştirilen yolsuzluk faaliyetlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Farklı bakış açılarına göre yorumlanan ve yolsuzluğun politik bir değişkeni olarak bilinen demokratik seçimler ise, yolsuzluk faaliyetlerinin gerçekleştirilme imkânını artırmaktadır. Parti listelerince belirlenmiş ve seçilmiş olan politikacılar, seçmenler ve politikacılar arasındaki direkt bağı gizleyebilmektedir. Ancak yine de, bu seçmenlere politikacıları sorumlu tutma yeteneği kazandırarak, politikacıların yolsuzluk faaliyetlerine girişimlerini önemli ölçüde azaltmaktadır (Kunicova ve Ackerman, 2005: 573). Seçim sistemleri ve yolsuzluk arasında ise seçim bölgesi alanı içerisinde açık listeli oransal temsillerin artmasının daha fazla yolsuzluk faaliyetlerinin görülmesine sebebiyet verdiği Chang ve Golden (2004) çalışmasında ortaya konulmaktadır.

### 2.2.3 Bürokratik ve Düzenleyici Belirleyenler

Adli sistem ve bürokrasinin kalitesi yolsuzluğu etkileyen önemli faktörler olarak görülmektedirler. Bu bağlamda, memurların ücret seviyeleri yolsuzluk faaliyetlerine karışıp karışmama eğilimlerinde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, kamu sektörü maaşları, hukuk kuralı ölçümleri ve bürokrasi kalitesi de kamu sektöründe gerçekleştirilen yolsuzlukla çok yakından ilişkilidir (Rijckeghem ve Weder, 1997: 31). Gelişmekte olan ülke ekonomilerinde bürokratlar son derece düşük ücretler ile görevlerini sürdürmekte olup, almış oldukları düşük ücretler onlara yolsuzluk faaliyetlerini özendirici göstermektedir. Düşük gelirli ekonomilerde ise yolsuzluğu denetleyici kurumların yoksunluğu, yolsuzluk faaliyetlerine karşı bu ülkeleri çaresiz bırakmaktadır. Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın ücret büyüklüğüne oranını ölçen Herzfeld ve Weiss (2003) ücretlerde meydana gelecek olan artışların yolsuzluğu azalttığı sonucuna ulaşmıştır.

Bürokrasinin kalitesi de yolsuzluk ile ilgili bir belirleyen olarak Rijckeghem ve Weder (2007) tarafından ele alınmaktadır. Rijckeghem ve Weder (1997) çalışmasında daha yüksek bürokrasi kalitesinin, daha düşük yolsuzluk faaliyetlerine olanak vereceğini bildirmektedir.

Tosun (2003), 1982-1995 dönemini kapsayan ve 44 ülkenin yolsuzluk düzeylerini tespit etmeyi planladığı çalışmasında kanun hâkimiyeti, bürokratik kalite, genel devlet harcamalarının gayrisafi yurtiçi hasılaya oranı, kentsel nüfus artış hızı, ekonomik büyüme oranı, ücret ve maaşların toplam kamu harcamaları içindeki payı ve enflasyon oranını yolsuzluğun belirleyicisi olarak kabul etmiştir. Çalışmada “Rassal Etkiler Sıralı Probit Modeli” kullanılmıştır. Çalışma sonucunda ise kanun hakimiyeti, bürokratik kalite, genel devlet harcamalarının gayrisafi yurtiçi hasıla içindeki payı ve nüfus artış hızının yolsuzluk seviyesini belirlemede istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar doğurduğu ortaya konmuştur. Kanun hakimiyeti, bürokratik kalite ve kamu harcamalarında görülen artışların yolsuzluğu azalttığı ancak kentsel nüfus artış hızının yolsuzluğu arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yolsuzluk ile ilgili olarak bürokratik ve düzenleyici belirleyenlerden biri de hukuk kurallarıdır. Hukuk kuralları farklı ölçümlerce temsil edilmektedir ve yolsuzluğun açıklanmasında ilgili bir belirleyen olarak görülmektedir. Damania, Per ve Muthukumara (2004); Herzfeld ve Weiss (2003) çalışmalarında sıkı uygulanan hukuk kurallarının olduğu bir ülkede yolsuzluk faaliyetlerinin de aynı oranda daha az görüleceği sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuç farklı regresyon modellerinde de anlamlı çıkmaktadır.



## 2.2.4 Kültürel ve Dini Belirleyenler

Yolsuzluğun belirleyenlerinden biri de din olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok sayıda Protestan nüfusa sahip olan ülkelerde yolsuzluk faaliyetlerinin gerçekleşme olasılığının düşük olduğu görülmektedir. Chang ve Golden (2004) Treisman'ın 2000 yılındaki veri setini kullanarak yapmış olduğu çalışmasında altı farklı kontrol değişkeni kullanmışlardır. Bu değişkenlerden biri de Protestanlık değişkenidir. Bulmuş oldukları sonuç ise Protestan nüfusa sahip olan birçok ülkede yolsuzluk faaliyetlerine eğilimin düşük olduğu görülmüştür.

Yolsuzluğun bir diğer belirleyenlerinden olan kültürel değişkene bakacak olduğumuzda ise; Lederman, Norman ve Rodrigo (2001); La Porta, Lopez-de- Silanes, Shleifer ve Vishny (1998) gibi birçok iktisatçı etnik homojenliğin sağlanmış olduğu ülkelerde homojenite ne kadar yüksek ise yolsuzluk faaliyetlerinin de o derece az olacağı sonucuna ulaşmışlardır. Tam tersi durumda ise yani, ülke içerisinde etnik grupların farklılaşmasının yolsuzluk faaliyetlerini artırıcı yönde etki yapacağını bulmuşlardır.

**Tablo 1.** Yolsuzluğun Belirleyenleri

<b>İktisadi Belirleyenler</b>		
<i>Değişken</i>	<i>Pozitif-Anlamlılık</i>	<i>Negatif Anlamlılık</i>
Gelir		Damania, Per ve Muthukumara (2004)
		Persson, Guido ve Trebbi (2003)
		Yaklaşık ve Çetin (2014)
Gelir Dağılımı		Paldam (2000)
Ekonomik Büyüme	Gerni, Emsen, Özdemir ve Buzdağlı (2012)	Akçay (2002)
		Erdal, Akıncı ve Yılmaz (2014)
		Karagöz ve Karagöz (2010)
		Gerni, Emsen, Özdemir ve Buzdağlı (2012)
		Ata ve Arvas (2011)
Kamu Harcamaları		Tosun (2003)
Enflasyon	Ata ve Arvas (2011)	
İthalat Payı		Herzfeld ve Weiss (2003)
		Treisman (2000)
Ekonomik Özgürlük	Paldam (2001)	Gurgur ve Shah (2005)
		Yaklaşık ve Çetin (2014)
<b>Politik Belirleyenler</b>		
<i>Değişken</i>	<i>Pozitif-Anlamlılık</i>	<i>Negatif Anlamlılık</i>
Başkanlık Sisitemi	Kunicova ve Ackerman (2005)	
Açık Liste Sistemi		Chang ve Golden (2004)
Basın Özgürlüğü		Brunetti ve Weder (2003)
Demokrasi		Yaklaşık ve Çetin (2014)
		Yardımcıoğlu (2013)

<b>Bürokratik ve Düzenleyici Belirleyiciler</b>		
<i>Değişken</i>	<i>Pozitif-Anlamlılık</i>	<i>Negatif-Anlamlılık</i>
Kamu Maaş Seviyesi		Herzfeld-Weiss (2003)
Bürokrasinin Kalitesi		Rijckeghem-Weder (1997) Tosun (2003)
Hukuk Kuralları (kanun hakimiyeti)		Damania, Per ve Muthukumara (2004) Herzfeld-Weiss (2003) Tosun (2003)
<b>Kültürel ve Dini Belirleyiciler</b>		
<i>Değişken</i>	<i>Pozitif-Anlamlılık</i>	<i>Negatif-Anlamlılık</i>
Protestanlık		Chang ve Golden (2004)
Etnik Homojenite		Lederman, Norman ve Rodrigo (2001) La Porta, Lopez-de-Silanes, Shleifer ve Vishny (1998)
<b>Diğer Belirleyiciler</b>		
<i>Değişken</i>	<i>Pozitif-Anlamlılık</i>	<i>Negatif-Anlamlılık</i>
Kentsel Nüfus Artış Hızı	Tosun (2003)	
Çarpık Gelir Dağılımı	Ata ve Arvas (2011)	

Tablo 1’de yolsuzluğun belirleyicileri olan faktörler (bürokratik ve düzenleyici, iktisadi, politik, ve kültürel-dini) üzerine farklı araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen ampirik çalışmalar ve bulguları pozitif-anlamlılık ve negatif anlamlılık düzeylerinde özetlenmiş olarak gösterilmektedir.

### 2.3 Türkiye ile İlgili Çalışmalar

Bakırtaş (2012), Türkiye’de yolsuzluğun vergi gelirlerini ne şekilde etkilediğini doğrusal regresyon analizi ile test etmiştir. Buna göre; Türkiye’deki yolsuzluklar ile vergi gelirleri arasında pozitif ve güçlü bir ilişki olduğu dolayısıyla yolsuzlukların toplam vergi gelirlerinde önemli bir aşınmaya sebebiyet verdiği sonucuna ulaşmıştır.

Oral ve Sayın (2009), Türkiye’de 1985 – 2007 dönemine ait veriler kullanılarak yolsuzluk ile vergi sistemi ilişkisini test eden model denemesi yaparak, analitik bulguları tartışmıştır. Çalışmada yolsuzluk, genel bütçe vergi gelirleri, vergi yükü, dolaylı ve dolaysız vergilerin GSYİH içindeki payı ve denetim oranı değişkenleri arasında kısa ve uzun dönemli bir ilişkinin var olduğu gözlenmiştir. Çalışmada ayrıca, değişkenler arasındaki nedensellik ilişkisi de test edilmiş ve genel bütçe vergi gelirleri ile yolsuzluk hariç tüm değişkenler arasında en az bir yönde nedensellik ilişkisi olduğu gözler önüne serilmiştir.

Örücü, Aysu ve Bakırtaş (2012), 16 OECD ülkesinin 1996 – 2010 yılları arasındaki verileri temel alarak yapmış olduğu ampirik çalışmada yolsuzluklar ile kurumlar vergisi gelirleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Buna göre; yolsuzluk ve kurumlar vergisi gelirleri

arasındaki ilişki GMM yöntemiyle analiz edilmiş ve yolsuzluk azaldıkça kurumlar vergisi gelirlerinin artmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dökmen (2012), 25 OECD üye ülkelerinin 1984 – 2007 yılları arasındaki verileri temel alarak yolsuzluk ve vergi gelirleri arasındaki ilişkiyi GMM yöntemiyle analiz etmiştir. Analiz sonucunda yolsuzluklarla farklı vergi türleri arasında negatif ve istatistiksel açıdan anlamlı sonuçlar elde edilmiştir.

Bağdigen ve Dökmen (2006), Türkiye’de 1982 – 2003 yılları arasında yolsuzluk ve kamu harcamaları arasındaki ilişkiyi en küçük kareler yöntemiyle test etmiştir. Yapılan test sonucunda, Türkiye’de 1982 – 2003 döneminde gerçekleşen yolsuzluklar ile kamu harcamaları arasında aynı yönde bir ilişkinin olduğu ve yolsuzluk algılama endeksi arttıkça/azaldıkça kamu harcamalarının da hem toplam düzeyde, hem de alt bileşenler olarak arttığı/azaldığı gözlenmiştir.

### 3. Yolsuzluğun Ölçülmesi

Yolsuzluk kavramının ölçümünün yapılması mümkün değildir ancak bu kavramın algısının ölçümünün yapılması mümkündür. Çeşitli araştırmacılar tarafından kullanılan ve farklı enstitüler tarafından geliştirilen çeşitli indeksler yardımıyla yolsuzluk algısı ölçülmektedir. İktisatçılar tarafından geliştirilen teorik tartışmalar çerçevesinde yolsuzluğun hükümetin işleyişi açısından yararlı olduğu tartışılmasına rağmen bu görüş reddedilmekte ve birçok nitel ve nicel sebepler gösterilerek yolsuzluğun büyüme üzerindeki olumsuz etkilere sahip olduğunu açıklanmaktadır (Tanzi, 1998: 3).

Yolsuzluğun ölçülmesinde kullanılan metotların başında gelen yöntem “yolsuzluk algısı endeksi” olmaktadır. Yolsuzluk algısı endeksi 1995 yılından bu yana Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından düzenli olarak her yıl yayımlanan bir rapordur. Bunun yanında; “Global Yolsuzluk Barometresi” ve “Yolsuzluk Kontrolü” uygulamaları da ülkelerin yolsuzluk ile imtihanlarını sınamaktadır. Bu endeks ve ölçülere bakacak olduğumuzda;

- Yolsuzluk Algısı Endeksi: Yolsuzluk algısı endeksi her bir ülke için geçerli olan ve ülkeler arasında yolsuzluğu belirleyen en geniş kapsamlı ölçüm metodudur. Yolsuzluk algısı endeksi Johann Lambsdorff başkanlığında Göttingen Üniversitesi araştırmacılarından oluşan ekip tarafından çalışanlarca derlenmektedir. Endeks hangi kamu dairesinin ve politikacıların ne derecede rüşvet kabul ettiğini, kamusal satın almada gayri meşru ödemelerin ne ölçüde kabul edildiğini, kamusal fonların hangi miktarlarda yasal olmayan şekilde bireysel olarak zimmetine geçirildiğini ve benzer suçların gerçekleşme oranlarını içermektedir (Amundsen, Sissender ve Soreide, 2000: 39). Yolsuzluk algısı endeksi birleşik bir endeks olarak bilinmektedir. Bağımsız ve uluslararası geçerliliği olan saygın kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen anketler ile ülkelerin yolsuzluk algısı endeksi şekillenmektedir. Yolsuzluk algısı endeksi 0 ile 100 puan arasında değişmektedir. Ülke puanının 0’a yaklaşması yolsuzluk derecesinin arttığını gösterirken, 100’e yaklaşması ise yolsuzluğun derecesinin azaldığını göstermektedir ([http://www.transparency.org/countr y#TUR\\_DataResearch](http://www.transparency.org/countr y#TUR_DataResearch)).

- Global Yolsuzluk Barometresi: Yolsuzluğun farklı ülkelerde deneyimlenmesi ve görünmesi üzerine dünya çapında gerçekleştirilen tek kamu görüşü anketidir. Global yolsuzluk barometresi ile yolsuzluğun ulusal düzeyde nasıl görüldüğü elde edilmektedir. Bununla birlikte belli başlı yıllar için yolsuzluk ile karşı karşıya gelmiş olan kişilerin de deneyimlerini yansıtmaktadır ([http://www.transparency.org/ country#TUR\\_DataResearch](http://www.transparency.org/ country#TUR_DataResearch)).

- Yolsuzluk Kontrolü: Hangi kamu gücünün veya otoritesinin özel çıkar elde etmek amacıyla yolsuzluk faaliyetlerine ne boyutta karıştığını ifade eden algıyı yansıtan yolsuzluk ölçüm metotlarından biridir. Yolsuzluk kontrolü -2,5 ile 2,5 arasında değişen derecelendirme

ile belirlenmektedir. Derecenin artması daha iyi yönetim çıktısına işaret etmekte ve yolsuzluk faaliyetinin azaldığına işaret etmektedir ([http://www.transparency.org/country#TUR\\_DataResearch](http://www.transparency.org/country#TUR_DataResearch)).

**Tablo 2.** 2014 Yolsuzluk Algısı Endeksine Göre En İyi 20 Ülke Sıralaması

Kaynak: <http://www.transparency.org/cpi2014/results>

<b>Yolsuzluk Algısı Endeksi</b>			
<b>Ülkeler</b>	<b>Sıralama</b>	<b>Yıl</b>	<b>Puan</b>
Danimarka	1 / 175	2014	92 / 100
Yeni Zelanda	2 / 175	2014	91 / 100
Finlandiya	3 / 175	2014	89 / 100
İsveç	4 / 175	2014	87 / 100
Norveç	5 / 175	2014	86 / 100
İsviçre	5 / 175	2014	86 / 100
Singapur	7 / 175	2014	84 / 100
Hollanda	8 / 175	2014	83 / 100
Lüksemburg	9 / 175	2014	82 / 100
Kanada	10 / 175	2014	81 / 100
Avustralya	11 / 175	2014	80 / 100
Almanya	12 / 175	2014	79 / 100
İzlanda	12 / 175	2014	79 / 100
Birleşik K.	14 / 175	2014	78 / 100
Belçika	15 / 175	2014	76 / 100
Japonya	15 / 175	2014	76 / 100
Barbados	17 / 175	2014	74 / 100
Hong Kong	17 / 175	2014	74 / 100
İrlanda	17 / 175	2014	74 / 100
A.B.D.	17 / 175	2014	74 / 100
<b>Türkiye</b>	<b>64 / 175</b>	<b>2014</b>	<b>45 / 100</b>

Tablo 2’de Uluslararası Şeffaflık Örgütü’nün en son yayınlamış olduğu yolsuzluk algısı endeksine göre en iyi ilk 20 ülkenin durumları gösterilmektedir. Buna göre Uluslararası Şeffaflık Örgütü’nün değerlendirme yaptığı 175 ülke içerisinde yolsuzluk algısı beklentisinin en iyi olduğu ülkeler 92 puanla Danimarka, 91 puanla Yeni Zelanda ve 89 puanla Finlandiya olarak görülmektedir. Türkiye ise yolsuzluk algısı beklentisi sıralamasında 45 puanla 64. Sırada yer almaktadır.

**Tablo 3.** Yolsuzluk Algısı Endeksine Göre En Kötü 20 Ülke Sıralaması

Kaynak: <http://www.transparency.org/cpi2014/results>

<b>Yolsuzluk Algısı Endeksi</b>			
<b>Ülkeler</b>	<b>Sıralama</b>	<b>Yıl</b>	<b>Puan</b>
Kamboçya	156 / 175	2014	21 / 100
Miyanmar	156 / 175	2014	21 / 100
Zimbabve	156 / 175	2014	21 / 100
Burundi	159 / 175	2014	20 / 100
Suriye	159 / 175	2014	20 / 100
Angola	161 / 175	2014	19 / 100
Gine-Bise	161 / 175	2014	19 / 100
Haiti	161 / 175	2014	19 / 100
Venezuela	161 / 175	2014	19 / 100
Yemen	161 / 175	2014	19 / 100
Eritrea	166 / 175	2014	18 / 100
Libya	166 / 175	2014	18 / 100
Özbekistan	166 / 175	2014	18 / 100
Türkmenistan	169 / 175	2014	17 / 100
Irak	170 / 175	2014	16 / 100
Güney Sudan	171 / 175	2014	15 / 100
Afganistan	172 / 175	2014	12 / 100
Sudan	173 / 175	2014	11 / 100
Kuzey Kore	174 / 175	2014	8 / 100
Somali	174 / 175	2014	8 / 100

Tablo 3’de Uluslararası Şeffaflık Örgütünün en son yayınlamış olduğu yolsuzluk algısı endeksine göre son 20 ülkenin durumları gösterilmektedir. Buna göre Uluslararası Şeffaflık Örgütünün değerlendirme yaptığı 175 ülke içerisinde yolsuzluk algısı beklentisinin en kötü olduğu ülkeler 8 puanla Somali ve Kuzey Kore, 11 puanla Sudan görülmektedir.

Tablo 4’te Uluslararası Şeffaflık Örgütünün en son yayınlamış olduğu global yolsuzluk barometresi derecelendirmesi yer almaktadır. Tablo 4’te global yolsuzluk barometresi derecelendirmesi 2007-2010 yılları arasında yolsuzluk algısı beklentisi en iyi ülke sıralamaları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Buna göre; 2007 – 2010 yılları arasında yolsuzluk beklentilerinin en fazla artmış olduğu ülke yolsuzluk algısı beklentisi sıralamasında en iyi 2. Ülke olan Yeni Zelanda’da gerçekleştiği görülmektedir. Yeni Zelanda’da 2007 – 2010 yılları arasında vatandaşların % 73’ü yolsuzluk faaliyetlerinin artmış olduğunu hissetmektedir. Yolsuzluk faaliyetlerinin artmış olduğunu hisseden vatandaşların oranının en yüksek olduğu 2. ülke ise ABD olmaktadır.

**Tablo 4.** Global Yolsuzluk Barometresi Derecesi (Y.A.E.S En İyi 20 Ülke)

Kaynak: <http://www.transparency.org>

<b>Global Yolsuzluk Barometresi</b>			
<b>Ülkeler</b>	<b>Y.A.E.S.<sup>3</sup></b>	<b>Kayıtlara Geçen Rüşvet Ödemeleri (%) (2010)</b>	<b>2007-2010 Yılları Arasında Hissedilen Yolsuzluk Seviyesindeki Değişim Oranları (%)</b>
Danimarka	1 / 175	% 0	% 29 Artış, % 2 Azalış, % 69 Sabit
Yeni Zelanda	2 / 175	% 4	% 73 Artış, % 4 Azalış, % 24 Sabit
Finlandiya	3 / 175	% 2	% 50 Artış, % 7 Azalış, % 43 Sabit
Norveç	4 / 175	% 1	% 61 Artış, % 6 Azalış, % 34 Sabit
İsviçre	5 / 175	% 2	% 53 Artış, % 6 Azalış, % 41 Sabit
Singapur	5 / 175	% 1	% 67 Artış, % 3 Azalış, % 30 Sabit
Hollanda	7 / 175	% 2	% 51 Artış, % 6 Azalış, % 43 Sabit
Lüksemburg	8 / 175	% 16	% 44 Artış, % 13 Azalış, % 43 Sabit
Kanada	9 / 175	% 4	% 62 Artış, % 4 Azalış, % 34 Sabit
Avustralya	10 / 175	% 2	% 54 Artış, % 5 Azalış, % 42 Sabit
Almanya	11 / 175	% 2	% 70 Artış, % 6 Azalış, % 24 Sabit
İzlanda	12 / 175	% 3	% 53 Artış, % 15 Azalış, % 32 Sabit
Birleşik Krallık	14 / 175	% 1	% 67 Artış, % 3 Azalış, % 30 Sabit
Japonya	15 / 175	% 9	% 46 Artış, % 14 Azalış, %40 Sabit
Hong Kong	15 / 175	% 5	% 33 Artış, % 32 Azalış, % 35 Sabit
İrlanda	17 / 175	% 4	% 66 Artış, % 10 Azalış, % 24 Sabit
A.B.D.	17 / 175	% 5	% 72 Artış, % 6 Azalış, % 22 Sabit
<b>Türkiye</b>	<b>64 / 175</b>	<b>% 33</b>	<b>% 57 Artış, % 26 Azalış, % 17 Sabit</b>

Hissedilen yolsuzluğun azaldığı ülkelere bakacak olduğumuzda ise % 32'lik azalış ile Hong Kong ve % 26 azalış ile Türkiye gelmektedir. Ele alınan yıllar arasında ( 2007 – 2010) Türkiye'de vatandaşların % 57'si yolsuzluğun arttığını, % 26'sı azaldığını ve % 17'si ise sabit kaldığını düşünmektedir.

**Tablo 5.** Avrupa ve Dünya'da Yolsuzluk Kontrolü (Y.A.E.S En İyi 20 Ülke)

Kaynak: <http://www.transparency.org>

<b>Yolsuzluk Kontrolü</b>			
<b>Ülkeler</b>	<b>Y.A.E.S</b>	<b>Yıl</b>	<b>Puan</b>
Danimarka	1	2010	2.37 / 2.50
Yeni Zelanda	2	2010	2.36 / 2.50
Finlandiya	3	2010	2.14 / 2.50

<sup>3</sup> Y.A.E.S. ( 2014 Yılı Yolsuzluk Algısı Endeksi Sıralaması)

İsveç	4	2010	2.25 / 2.50
Norveç	5	2010	2.25 / 2.50
İsviçre	5	2010	2.05 / 2.50
Singapur	7	2010	2.37 / 2.50
Hollanda	8	2010	2.14 / 2.50
Lüksemburg	9	2010	2.05 / 2.50
Kanada	10	2010	2.06 / 2.50
Avustralya	11	2010	2.06 / 2.50
Almanya	12	2010	1.70 / 2.50
İzlanda	12	2010	1.92 / 2.50
Birleşik Krallık	14	2010	1.48 / 2.50
Belçika	15	2010	1.49 / 2.50
Japonya	15	2010	1.53 / 2.50
Barbados	17	2010	1.43 / 2.50
Hong Kong	17	2010	1.94 / 2.50
İrlanda	17	2010	1.66 / 2.50
A.B.D.	17	2010	1.23 / 2.50
<b>Türkiye</b>	<b>64</b>	<b>2010</b>	<b>0.00 / 2.50</b>

Tablo 5'te Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün son yayımlanmış olduğu yolsuzluk algısı endeksine göre en iyi ilk 20 ülke örneği ele alınarak düzenlenen yolsuzluk kontrolü yer almaktadır. Buna göre; yolsuzluk algısı beklentisi ölçümünde en iyi dereceye sahip olan Danimarka'nın 2010 yılı için yolsuzluk kontrolü sıralamasında da 2.37 puan ile en iyi dereceye sahip olduğu görülmektedir. Danimarka'nın yolsuzluk kontrolü sıralamasında en iyi yere sahip olması Danimarka'da iyi yönetişimin etkisinin maksimum derecede olduğunu buna karşın yolsuzluk faaliyetlerinin ise minimum derecede olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Türkiye'de ise 0.00 puan (- 2.50 / 0.00 / 2.50) ile iyi yönetişim ve yolsuzluk faaliyetlerinin dengeli olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

**Tablo 6.** Global Yolsuzluk Barometresi Derecesi (Y.A.E.S En Kötü 20 Ülke)

Kaynak: <http://www.transparency.org/>

Global Yolsuzluk Barometresi			
Ülkeler	Y.A.E.S. <sup>4</sup>	Kayıtlara Geçen Rüşvet Ödemeleri (%) (2010)	2007-2010 Arasında Hissedilen Yolsuzluk Seviyesindeki Değişim Oranları (%)
Kamboçya	156 / 175	% 84	% 43 Artış, % 30 Azalış, % 27 Sabit
Miyanmar	156 / 175	-	-
Zimbabve	156 / 175	-	-

<sup>4</sup> Y.A.E.S. (2014 Yılı Yolsuzluk Algısı Endeksi Sıralaması)

Burundi	159 / 175	-	-
Suriye	159 / 175	-	-
Angola	161 / 175	-	-
Gine-Bise	161 / 175	-	-
Haiti	161 / 175	-	-
Venezuela	161 / 175	% 20	% 86 Artış, % 7 Azalış, % 7 Sabit
Yemen	161 / 175	-	-
Eritrea	166 / 175	-	-
Libya	166 / 175	-	-
Özbekistan	166 / 175	-	-
Türkmenistan	169 / 175	-	-
Irak	170 / 175	% 56	% 77 Artış, % 4 Azalış, % 19 Sabit
Güney Sudan	171 / 175	-	-
Afganistan	172 / 175	% 61	% 60 Artış, % 16 Azalış, % 24 Sabit
Sudan	173 / 175	-	-
Kuzey Kore	174 / 175	-	-
Somali	174 / 175	-	-

Tablo 6’da Uluslararası Şeffaflık Örgütünün güncel yayımlanmış olduğu global yolsuzluk barometresi derecelendirmesi yer almaktadır. Tablo 6’da global yolsuzluk barometresi derecelendirmesi 2007-2010 yılları arasında yolsuzluk algısı beklentisi en kötü ülke sıralamaları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Buna göre; 2007 – 2010 yılları arasında yolsuzluk beklentilerinin en fazla artmış olduğu ülke yolsuzluk algısı beklentisi sıralamasında 161. sırada olan Venezüella’da gerçekleştiği görülmektedir. Venezüella’da 2007 – 2010 yılları arasında vatandaşların % 86’sı yolsuzluk faaliyetlerinin artmış olduğunu hissetmektedir.

**Tablo 7.** 2010 Avrupa ve Dünya’da Yolsuzluk Kontrolü (Y.A.E.S En Kötü 20 Ülke)

Kaynak: <http://www.transparency.org>

<b>Yolsuzluk Kontrolü</b>			
<b>Ülkeler</b>	<b>Y.A.E.S</b>	<b>Yıl</b>	<b>Puan</b>
Kamboçya	156 / 175	2010	-1.21 / 2.50
Miyanmar	156 / 175	2010	-1.67 / 2.50
Zimbabve	156 / 175	2010	-1.39 / 2.50
Burundi	159 / 175	2010	-1.08 / 2.50
Suriye	159 / 175	2010	-1.05 / 2.50
Angola	161 / 175	2010	-1.32 / 2.50
Gine-Bise	161 / 175	2010	-1.06 / 2.50
Haiti	161 / 175	2010	-1.25 / 2.50
Venezuela	161 / 175	2010	-1.24 / 2.50
Yemen	161 / 175	2010	-1.14 / 2.50



Eritrea	166 / 175	2010	-0.45 / 2.50
Libya	166 / 175	2010	-1.25 / 2.50
Özbekistan	166 / 175	2010	-1.31 / 2.50
Türkmenistan	169 / 175	2010	-1.43 / 2.50
Irak	170 / 175	2010	-1.32 / 2.50
Güney Sudan	171 / 175	2010	-
Afganistan	172 / 175	2010	-1.62 / 2.50
Sudan	173 / 175	2010	-1.32 / 2.50
Kuzey Kore	174 / 175	2010	-1.34 / 2.50
Somali	174 / 175	2010	-1.73 / 2.50

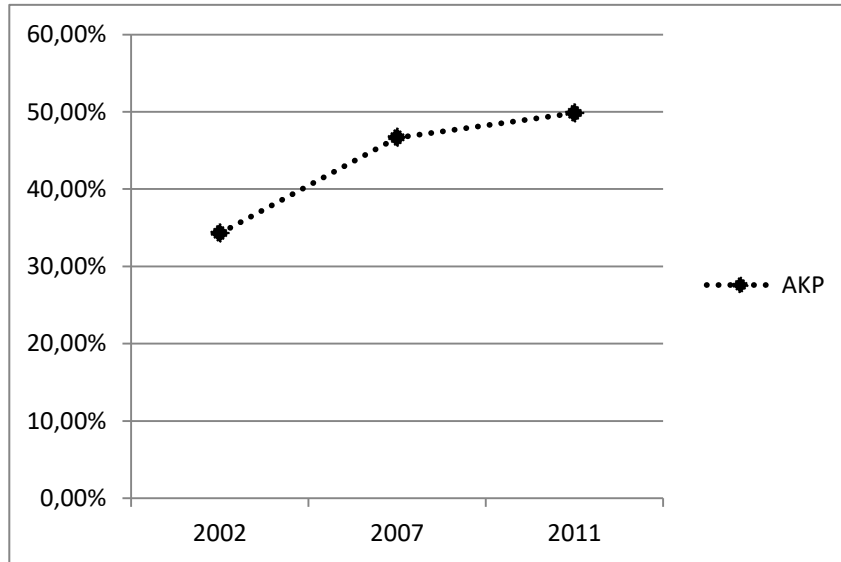
Tablo 7’de Uluslararası Şeffaflık Örgütü’nün son yayımlanmış olduğu yolsuzluk algısı endeksine göre en kötü 20 ülke örneği ele alınarak düzenlenen yolsuzluk kontrolü yer almaktadır. Buna göre; yolsuzluk algısı beklentisi ölçümünde en kötü dereceye sahip olan Somali’nin 2010 yılı için yolsuzluk kontrolü sıralamasında da – 1.73 puan ile en kötü dereceye sahip olduğu görülmektedir. Somali’nin yolsuzluk kontrolü sıralamasında en kötü yere sahip olması Somali’de iyi yönetişimin etkisinin minimum derecede olduğunu buna karşın yolsuzluk faaliyetlerinin ise maksimum derecede gerçekleştiği sonucuna ulaşılmaktadır.

#### 4. Türkiye’de Yolsuzluk Algısı ve İktidar Partisi İlişkisi

Türkiye’de genel seçimler 2007 yılından önce her beş yılda bir yapılmaktaydı ancak “2007 Türkiye Anayasa Değişikliği Referandumu” ile genel seçimlerin her dört yılda bir yapılması ve daha birçok değişiklik halkoyuna sunulurken kabul edilmiştir.

Şekil 1. 2002, 2007 ve 2011 Yılları Genel Seçim İktidar Partisi (Ak Parti) Oy oranları

Kaynak: www.ysk.gov.tr



Yukarıdaki Grafik 1’de Türkiye’de 3 Kasım 2002, 22 Temmuz 2007 ve 12 Haziran 2011 yıllarında yapılan XXII, XXIII ve XXIV. Dönem Milletvekili Genel Seçimlerinde iktidar

olan partinin yani Adalet ve Kalkınma Partisi'nin oy oranları gösterilmektedir. Buna göre AK Parti 2002, 2007 ve 2011 yıllarında yapılmış olan milletvekili genel seçimlerinde elde etmiş olduğu oy oranlarının sırasıyla % 34,28, % 46,66 ve % 49,83 olduğu görülmektedir. Grafik 1'de görüleceği üzere iktidar partisinin 2002 yılından 2011 yılına kadar yapılmış olan 3 genel seçimde de oylarını artıran bir şekilde artırdığı görülmektedir.

**Tablo 8.** 2002-2014 Yılları Türkiye Yolsuzluk Beklentisi Puanlaması

Kaynak: <http://www.transparency.org>

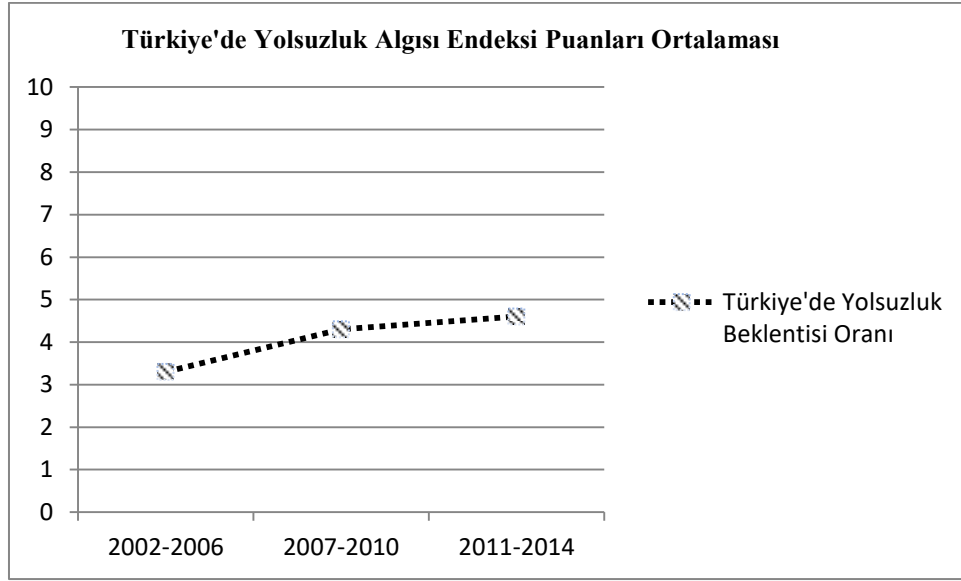
Türkiye'de Yolsuzluk Algısı Endeksi Puanlamaları				
Yıllar	Puan	Taban Puan	Tavan Puan	Sıralama
2002	3,2	0	10	64 / 102
2003	3,1	0	10	77 / 133
2004	3,2	0	10	77 / 146
2005	3,5	0	10	65 / 159
2006	3,8	0	10	60 / 163
2007	4,1	0	10	64 / 180
2008	4,6	0	10	58 / 180
2009	4,4	0	10	61 / 180
2010	4,4	0	10	56 / 178
2011	4,2	0	10	61 / 182
2012	49	0	100	54 / 176
2013	50	0	100	53 / 177
2014	45	0	100	64 / 175

Yukarıdaki Tablo 8'de Türkiye'nin 2002-2014 yılları arasında Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün yolsuzluk algısı endeksi puanlaması ve ölçüm yapılan ülkeler içerisindeki genel sıralaması yer almaktadır. Türkiye'nin 2002 yılı yolsuzluk algısı endeks puanı 3,2 iken 2014 yılında puanın 45'e çıktığı görülmektedir. 2012 yılından sonra yolsuzluk algısı endeks puanlamasının değişmesi hasebiyle derecelendirmenin yanlış yorumlara yol açmaması amacıyla 2014 yılında 0-10 bandı hesaplamasına göre 4,5'e çıktığını söylemek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Yani 2002 yılından 2014 yılına kadar Türkiye yolsuzluk algısı endeks puanı 1,2 oranında artmıştır.

Yolsuzluk algısı endeks puanının en yüksek olduğu yıl 2013 yılı olarak karşımıza çıkmaktadır. 2013 yılında Türkiye yolsuzluk algısı endeks puanı 5'e yükselerek bahsi geçen yıllar dâhilinde en yüksek puana ulaşmıştır ancak 17 Aralık Yolsuzluk ve Rüşvet Soruşturmasının da etkisiyle 2014 yılında 4,5'e gerilediği görülmektedir.

**Şekil 2.** 2002-2006, 2007-2010, 2011-2014 Yılları Türkiye Yolsuzluk Algısı Endeksi Puanları Ortalaması

Kaynak: <http://www.transparency.org>



Yukarıdaki Grafik 2’de Uluslararası Şeffaflık Örgütünün verilerine göre hazırlanan Türkiye’nin 2002-2006, 2007-2010 ve 2011-2014 yılları arasında yolsuzluk algısı endeks puanları yer almaktadır. 2002-2006, döneminden 2011-2014 dönemine kadar olan zaman içinde Türkiye’nin yolsuzluk algısı endeks puanlarında artış olduğu görülmektedir. Yani Grafik 2’den çıkarılacak sonuç; 2002-2006 döneminden 2006-2010 dönemleri arasında ve 2006-2010 döneminden 2011-2014 dönemine kadar Türkiye’de yolsuzluk faaliyetlerinin azalmış olduğudur. Grafik 1’de görüldüğü gibi aynı dönemler (2002-2006, 2007-2010, 2011-2014) içerisinde iktidar partisinin (Adalet ve Kalkınma Partisi) oy oranlarındaki artışa paralel olarak Türkiye’de yolsuzluk faaliyetlerinin azaldığı sonucuna ulaşılmaktadır.

## 5. Sonuç

Yolsuzluk kavramı hakkında tartışılması gereken en önemli soruların başında ise şu soru gelmektedir; “Son yıllarda yolsuzluk kavramına olan dikkatin artması neyi ifade etmektedir?” Bu sorunun cevabı yolsuzluk kavramına farkındalığın artmasını mı yoksa ediyor bu problemin boyutlarının arttığını mı ifade ediyor olması tartışma konusu olmasına rağmen, yolsuzluk kavramının son on yıldır arttığı bilinmektedir. Alınacak önlemler yolsuzluğu azaltabilir ancak yolsuzlukla mücadelede başarı sağlanabilmesi devletin rolünün yeniden düzenlenmesi ile doğrudan ilgili olup devletin müdahalesi olmaksızın başarı sağlanamamaktadır.

Dünya ülkeleri tek tek incelendiğinde görülmektedir ki; yolsuzluk faaliyetlerinin en az gerçekleştiği ülkelerin başında Danimarka, Yeni Zelanda, İsveç ve Norveç’in geldiği görülmektedir. Bu ülkelerin gerek gelişmişlik düzeyi bakımından, gerekse de milli gelirlerinin çok yüksek olması bakımından yolsuzluk faaliyetlerinin de o derecede az olduğu görülmektedir. Yolsuzluk faaliyetlerinin en çok görüldüğü ülkeler ise; Güney Sudan, Afganistan, Sudan, Kuzey Kore ve Somali’dir. Bu ülkelerin ortak özelliği ise gelişmişlik bakımından üçüncü dünya ülkeleri olmaları, milli gelirlerinin çok düşük seviyede olması gösterilebilir.

Gelişmekte olan ülkeler bakımından Türkiye’de yolsuzluk faaliyetleri incelendiği zaman, Uluslararası Şeffaflık Örgütü’nün en son yayımlanmış olduğu veriler dâhilinde Türkiye’nin incelenen 175 ülke içerisinde yolsuzluk algısı endeksine göre 45 puan ile 64. sırada olduğu görülmektedir. 2013 yılında Türkiye’nin yolsuzluk algısı endeks puanı 50 puan ile en üst

noktaya gelmiştir. 2014 yılında ise 5 puanlık düşüş yaşanarak 45 puana gerilemesinde “17 Aralık 2013 Rüşvet ve Yolsuzluk Soruşturmasının” büyük etkisi bulunmaktadır. Ayrıca 2002-2006, 2007-2010 ve 2011-2014 dönemleri arasında milletvekili genel seçimlerinde üç dönem üst üste oylarını artırarak sırasıyla % 34,28, % 46,66 ve % 49,83 oy toplayarak tek başına iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisinin görevde bulunduğu dönemler itibariyle de yolsuzluk algısı endeks puanlarının arttığı görülmektedir. Bu bağlamda, Adalet ve Kalkınma Partisinin iktidar olduğu dönemlerde yolsuzluk faaliyetlerinin AK Partinin almış olduğu oy oranlarına paralel olarak azalmış olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

## KAYNAKÇA

- AKÇAY, S. (2002) "Corruption and Economic Growth: A cross-National Study", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 57 (1)
- ALT, J., LASSEN, D. (2003). The Political Economy of Institutions and Corruption in American States. *Journal of Theoretical Politics.*, 15(3), 341-365
- AMUNDENSEN, I., SÍSSENDER, T., Soreide, T.,(2000). "Research on Corruption A Policy Oriented Survey",[http://www.icgg.org/download/s/contribution07\\_andvig.pdf](http://www.icgg.org/download/s/contribution07_andvig.pdf)
- AMUNDSEN, I. (1999). "Political Corruption: An Introduction to the Issues", <http://www.cmi.no/publications/file/1040-political-corruption.pdf>
- ATA, A., ARVAS, M. (2011) "Determinants of Economic Corruption: A Cross-Country Data Analysis", *International Journal of Business and Social Science*, 2(13): 161-169
- BAĞDİGEN, M., DÖKMEN, G. (2006) "Yolsuzluklarla Kamu Harcamaları Arasındaki İlişkinin Ampirik Bir Analizi: Türkiye Örneği", *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(4): 23-38
- BAKIRTAŞ, D. (2012) "Yolsuzluğun Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği", *Celal Bayar Üniversitesi İİBF Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 2(19): 87-98
- BARDHAN, P. (1997). Corruption and Development: A Review of Issues. *Journal of Economic Literature.*,35(3), 1320-1346
- BRUNETTİ, A., Weder, B. (2003). A Free Press is Bad News for Corruption. *Journal of Public Economics*, 83(1), 1801-1824
- CHANG, C., GOLDEN, M. (2004). "Electoral Systems, District Magnitude and Corruption", [https://www.msu.edu/~echang/Research/Chang\\_Golden\\_2007BJPS.pdf](https://www.msu.edu/~echang/Research/Chang_Golden_2007BJPS.pdf)
- DAMANIÁ, R., Per, F., MUTHUKUMARA, M. (2004). "The Persistence of Corruption and Regulatory Compliance Failures: Theory and Evidence", <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2003/wp03172.pdf>
- DÖKMEN, G. (2012), "Yolsuzlukların Vergi Gelirleri Üzerindeki Etkisi: Dinamik Panel Veri Analizi", *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13(1): 41-51
- ERKAL, G., AKINCI, M. ve YILMAZ, Ö. (2014) "Yolsuzluk ve İktisadi Büyüme İlişkisi: OECD ve AB Ülkeleri Üzerine Paralel Sınır Testi Analizi", *Sayıştay Dergisi*, (92): Ocak-Mart
- European Union (2014). "Special Baromet 397 Corruption"[http://ec.europa.eu/public\\_opinion/archives/ebs/ebs\\_397\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_397_en.pdf)
- GERNİ, M., EMSEN, S., ÖZDEMİR, D. ve BUZDAĞLI, Ö. (2012) "Yolsuzluğun Belirleyicileri ve Büyüme İlişkisi", *International Conference on Eurasian Economies*, 11-13 Ekim 2012-Almaty
- GUPTA, S., DAVOODİ.H., TERME,R. (1998). "Does Corruption Affect Income Inequality and Poverty?" <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9876.pdf>
- GURGUR, T., SHAH, A. (2005). "Localization and Corruption: Panacea or Pandora's Box?", <http://info.worldbank.org/etools/docs/library/206958/Localizationandcorruption.pdf>

- HERZFELD, T., WEISS, C. (2003). Corruption and Legal (In)Effectiveness: An Empirical Investigation. *European Journal of Political Economy*, 19(1), 621-632
- JAIN, K. (2001). Corruption: A Review. *Journal of Economic Surveys*, 15(1), 71-121
- KARAGÖZ, K., KARAGÖZ, M. (2010) “Yolsuzluk, Ekonomik Büyüme ve Kamu Harcamaları: Türkiye için Ampirik Bir Analiz”, *Sayıştay Dergisi*, (76): 5-22
- KUNİCOVA, J., ACKERMAN, S. (2005). Electoral Rules and Constitutional Structures as Constraints on Corruption. *British Journal of Political Science*, 35(1), 573-606
- LA PORTA, R., LOPEZ-DE-SILANES, F., SHLEİFER, A., ve VISHNY, R. (1998). “The Quality of Government”, [http://garrido.pe/lecturasydocumentos/LA%20PORTA%20ET%20AL%20\(1990\)%20the%20Q%20ov.pdf](http://garrido.pe/lecturasydocumentos/LA%20PORTA%20ET%20AL%20(1990)%20the%20Q%20ov.pdf)
- LEDERMAN, D., NORMAN, V., RODRİGO, S. (2001). “Accountability and Corruption: Political Institution Matters”, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/19420/multi0page.pdf?sequence=1>
- OECD. (2008). “Corruption A Glossary of International Standards in Criminal Law”, <http://www.oecd.org/corruption/acn/library/41650182.pdf>
- OLKEN, B., PANDE.R., (2011). Corruption in Developing Countries. *Annual Review of Economics*, 4(1), 479-509
- ORAL, B. G., SAYIN, F. (2009) “Mali Yolsuzluğun Yansımaları: Türkiye İçin Eşbütünleşme Analizi”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, Prof. Dr. Şerafettin Aksoy'a Armağan*, 141-176
- ÖRÜCÜ, A., AYSU, A. ve BAKIRTAŞ, D. (2012) “Yolsuzluğun Kurumlar Vergisi Gelirleri Üzerine Etkisi: OECD Ülkeleri Analizi”, *Maliye Dergisi*, (163): 539-556
- PALDAM, M. (2000). “The Cross-Country Pattern of Corruption: Economics, Culture and the Seasaw Dynamics”, <http://www.martin.paldam.dk/Papers/Gamle/Culture&Corruption.pdf>
- PALDAM, M. (2001). “Corruption and Religion: Adding to the Economic Model”, <http://www.martin.paldam.dk/Papers/Corruption/Corruption-Religion/Correlation.PDF>
- PERSSON, T., Tabellini, G., Trebbi, F. (2003). “Electoral Rules and Corruption”, [file:///C:/Users/Tnc/Downloads/48805\\_20081009\\_033546\\_ELECTORAL\\_RULES\\_AND\\_CORRUPTION20140320150422%20\(1\).PDF](file:///C:/Users/Tnc/Downloads/48805_20081009_033546_ELECTORAL_RULES_AND_CORRUPTION20140320150422%20(1).PDF)
- RİJCKEGHEM, V., Weder, B. (1997). “Corruption and The Rate of Temptation: Do Low Wages in the Civil Service Cause Corruption”, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9773.pdf>
- SELDADYO, H., HAAN, J. (2006). “The Determinants of Corruption: A Literature Survey and New Evidence”, [http://www.congress.utu.fi/epcs2006/docs/D1\\_seldadyo.pdf](http://www.congress.utu.fi/epcs2006/docs/D1_seldadyo.pdf)
- TANZİ, V. (1995). “Corruption: Arm’s – Length Relationships and Markets”, <books.google.com.tr/books?id=DepEk9KiKHsC&pg=PR9&lpg=PR9&dq=corruption+arm%27s-length+relationships+and+markets&source=>
- TANZİ, V. (1998). “Corruption Around The World: Causes, Consequences, Scope, and Cures” <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/wp9863.pdf>

- Transparency International [http://www.transparency.org/country#TUR\\_DataResearch](http://www.transparency.org/country#TUR_DataResearch)
- TREİSMAN, D. (2000). The Causes of Corruption: A Cross National Study. *Journal of Public Economics*, 76(3), 399-457
- TOSUN, M. (2003) “Yolsuzluğun Nedenleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma”, *Akdeniz İ.İ.B.F Dergisi*, (5): 125-146
- United Nations Development Programme. (1997). “Human Development Report 1997”,[http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/258/hdr\\_1997\\_en\\_complete\\_nostats.pdf](http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/258/hdr_1997_en_complete_nostats.pdf)
- YAKLAŞIK, H., ÇETİN, A. (2014) “Yolsuzlukların Sosyoekonomik Belirleyicileri: Yatak Kesit Veri Analizi”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(3): 205-224
- YARDIMCIOĞLU, F. (2013) “Türk Cumhuriyetlerinde Demokrasi ve Yolsuzluk İlişkisi: Panel Veri Analizi”, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2): 437-457